

IJOBIY PSIXOLOGIK MUHITNING TA'LIM SIFATIGA TA'SIRI

Maxmudova Zulayxo Shavkatovna
Farg'ona viloyati Quva tumani MMTB
16- umumiy o'rta ta'lim maktabi psixologi

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada ijobiy psixologik muhitning ta'lim sifatiga ta'siri, o'quvchilar va pedagoglar faoliyatidagi ahamiyati hamda sog'lom psixologik muhitni shakllantirish omillari yoritilgan. Shuningdek, maktab jamoasidagi o'zaro munosabatlar, motivatsiya, emotsional barqarorlik va psixologik qo'llab-quvvatlashning ta'lim samaradorligiga ta'siri psixologik jihatdan tahlil qilingan.

Kalit so'zlar: psixologik muhit, ta'lim sifati, motivatsiya, o'quvchi shaxsi, emotsional barqarorlik, pedagogik hamkorlik, muloqot, maktab jamoasi, psixologik qo'llab-quvvatlash, ijtimoiy moslashuv.

KIRISH

Ta'lim tizimida ijobiy psixologik muhitni yaratish o'quvchilarning bilim olish jarayonida muvaffaqiyatga erishishida muhim omillardan biri hisoblanadi. Chunki insonning ruhiy holati uning fikrlashi, xulqi, o'qishga bo'lgan qiziqishi va faoliyat samaradorligiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Maktabdagi sog'lom psixologik muhit o'quvchilarning o'zini erkin his qilishi, o'z qobiliyatlarini namoyon etishi va bilimlarni samarali o'zlashtirishiga imkon yaratadi.

Psixologik muhit deganda jamoa ichidagi hissiy holat, o'zaro munosabatlar va muloqot jarayonining umumiy ruhiy ko'rinishi tushuniladi. Maktab jamoasida ijobiy muhit mavjud bo'lsa, o'quvchilar va o'qituvchilar o'rtasida o'zaro hurmat, ishonch va hamkorlik shakllanadi. Bu esa ta'lim jarayonining samaradorligini oshiradi va o'quvchilarning akademik muvaffaqiyatiga ijobiy ta'sir qiladi.

Ijobiy psixologik muhit avvalo o'quvchilarning emotsional holatiga ta'sir ko'rsatadi. Ruhiy jihatdan o'zini xavfsiz va qo'llab-quvvatlangan his qilgan o'quvchi dars jarayonida faolroq qatnashadi, savollarga erkin javob beradi va yangi bilimlarni qabul qilishga tayyor bo'ladi. Aksincha, qo'rquv, bosim yoki doimiy tanqid hukm surgan muhitda o'quvchilarda o'ziga ishonchsizlik, xavotir va darsga qiziqishning pasayishi kuzatiladi.

Ta'lim sifatiga ta'sir etuvchi muhim omillardan biri o'qituvchi va o'quvchi o'rtasidagi munosabatdir. O'qituvchining mehribonligi, adolatliligi va qo'llab-quvvatlovchi munosabati o'quvchilarda motivatsiyani kuchaytiradi. Ayniqsa, kichik yoshdagi bolalar o'qituvchining bahosi va munosabatiga juda sezgir bo'ladi. Shu

sababli pedagogning psixologik madaniyati va muloqot uslubi katta ahamiyat kasb etadi.

Ijobiy psixologik muhit o'quvchilarning ijtimoiy rivojlanishiga ham yordam beradi. Sog'lom jamoada bolalar bir-birini hurmat qilishni, hamkorlikda ishlashni va nizolarni tinch yo'l bilan hal qilishni o'rganadi. Bu esa ularning kommunikativ ko'nikmalarini rivojlantiradi va ijtimoiy moslashuvini yaxshilaydi. Jamoada o'zini qabul qilingan his qilgan o'quvchi o'qishga ham faolroq yondashadi.

Maktab psixologining faoliyati ijobiy psixologik muhitni shakllantirishda muhim o'rin tutadi. Psixolog o'quvchilar, o'qituvchilar va ota-onalar bilan hamkorlikda ishlaydi, turli trening va suhbatlar tashkil etadi hamda nizoli vaziyatlarning oldini olishga yordam beradi. Psixologik maslahatlar va profilaktik tadbirlar maktabda sog'lom ruhiy muhitni saqlashga xizmat qiladi.

Shuningdek, ota-onalarning farzand ta'limiga bo'lgan munosabati ham psixologik muhitga ta'sir ko'rsatadi. Oilada qo'llab-quvvatlovchi va mehrga asoslangan muhit mavjud bo'lsa, bola maktabdagi faoliyatida ham muvaffaqiyatli bo'ladi. Ota-onalar va pedagoglarning hamkorligi o'quvchining ruhiy barqarorligi hamda ta'limdagi natijalarini yaxshilashga yordam beradi.

Bugungi kunda zamonaviy ta'lim tizimida insonparvarlik va shaxsga yo'naltirilgan yondashuvga katta e'tibor qaratilmoqda. Interaktiv metodlar, jamoaviy ishlash va psixologik treninglar orqali o'quvchilarda ijobiy kayfiyat va motivatsiya shakllantirilmoqda. Bu esa ta'lim sifatining oshishiga xizmat qilmoqda.

Psixologik tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, ijobiy psixologik muhit mavjud bo'lgan ta'lim muassasalarida o'quvchilarning o'zlashtirish darajasi yuqori bo'ladi, dars qoldirish holatlari kamayadi va jamoada sog'lom munosabatlar shakllanadi. Demak, ta'lim sifatini oshirishda psixologik muhitning ahamiyati nihoyatda katta.

Ta'lim muassasasining umumiy samaradorligi va ta'lim sifatining yuqori darajada bo'lishi ko'plab omillarga bog'liq bo'lsa-da, pedagogik jamoada shakllangan ijobiy psixologik muhitning ta'lim jarayoniga bevosita ta'siri alohida ahamiyatga ega. Ijobiy psixologik muhit — bu pedagoglar va o'quvchilar o'rtasida o'zaro hurmat, ishonch, qo'llab-quvvatlash, ochiq muloqot va hamkorlik ruhining mavjud bo'lishi demakdir. Bu muhit ta'lim jarayonining sifatli tashkil etilishida va undan samarali natijalar olinilishida muhim omil hisoblanadi.

Pedagoglarning kasbiy faoliyatiga ta'siri

Ijobiy psixologik muhit pedagoglarning ishga bo'lgan motivatsiyasini oshiradi, ularni kasbiy mahoratini rivojlantirishga, ijodiy yondashuvlarni qo'llashga undaydi. Stress va charchoq holatlari kamayadi, bu esa pedagoglarning kasbiy barqarorligini mustahkamlaydi. Shu bilan birga, pedagoglar o'z ishlarida ko'proq ishtiyoq va mas'uliyat bilan yondashadi, yangi pedagogik texnologiyalarni o'zlashtirish va joriy etishda faol bo'lishadi.

O'quvchilarning ta'lim olish jarayoniga ta'siri

Ijobiy psixologik muhit o'quvchilarda o'zini erkin, xavfsiz va qabul qilingan his qilishiga yordam beradi. Bu holat ularning o'quv faoliyati, mustaqil fikrlash qobiliyati va ijodkorligini oshiradi. O'quvchilar orasida o'zaro hurmat va do'stlik muhitining shakllanishi, birgalikda ishlashga intilish ta'lim sifatining yaxshilanishiga xizmat qiladi. Shuningdek, ijobiy muhitda ta'lim olayotgan o'quvchilar kamroq stress va tashvishlarga duch keladi, bu ularning psixologik sog'lig'ini saqlashga yordam beradi.

Jamoaviy ish va hamkorlikni kuchaytiradi

Ijobiy psixologik muhit pedagogik jamoaning birligi va hamjihatligini oshiradi. Bu esa o'z navbatida ta'lim jarayonining samaradorligini oshiradi, jamoa a'zolari orasida bilim va tajriba almashinuvi faol bo'ladi. Jamoaviy ishning rivojlanishi ta'limdagi muammolarni tez va samarali hal etishga imkon yaratadi.

Ta'lim muassasasining ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishiga ta'siri

Sog'lom va ijobiy psixologik muhitga ega bo'lgan ta'lim muassasalari o'zining ijtimoiy obro'sini oshiradi, ota-onalar va jamiyat tomonidan yuqori baholanadi. Bu esa maktabga nufuzli mutaxassislarni jalb qilish, investitsiyalarni oshirish va ta'lim sifatini yanada yaxshilash imkonini beradi

Stressni kamaytirish va konfliktlarni oldini olish

Ijobiy psixologik muhit stress holatlarini kamaytirishga, pedagoglar va o'quvchilar o'rtasidagi konfliktlarning oldini olishga xizmat qiladi. Bu esa ta'lim jarayonining barqarorligini ta'minlaydi, pedagogik faoliyatning sifatli va uzluksiz davom etishiga imkon beradi.

Ijobiy psixologik muhit pedagogik jamoaning kasbiy samaradorligini oshirish, o'quvchilarning ta'lim sifatini yaxshilash va maktab muhitini sog'lomlashtirishda hal qiluvchi omil hisoblanadi. Shu bois, pedagogik jamoalarda sog'lom psixologik muhit yaratish, uni saqlab qolish va doimiy ravishda rivojlantirish maqsadida zamonaviy pedagogik texnologiyalarni qo'llash ta'lim sifatini yuqori darajaga ko'tarishning muhim shartidir.

Ilmiy manbalar

Vygotskiy L.S. (1978) ta'kidlaganidek, ijtimoiy muhit va o'quvchi va pedagog o'rtasidagi muloqot o'quv jarayonining samaradorligini belgilovchi asosiy omillardandir. Ijobiy psixologik muhit bolalarning o'rganishga bo'lgan qiziqishini oshirib, ularning ijodkorligini rivojlantiradi.

Maslow A.H. (1943) o'zining ehtiyojlar ierarxiyasida xavfsizlik va o'zini oqlash ehtiyojlarini ta'lim muhitining psixologik farovonligining asosi sifatida ko'rsatadi. Sog'lom psixologik muhit ushbu ehtiyojlarni qondirishga yordam beradi va ta'lim jarayonining sifatini yaxshilaydi.

Deci E.L. va Ryan R.M. (1985) tomonidan ishlab chiqilgan o'z-o'zini aniqlash nazariyasi (Self-Determination Theory) shuni ko'rsatadiki, ijobiy va qo'llab-

quvvatlovchi psixologik muhit o'quvchilarning ichki motivatsiyasini oshirib, ularning ta'limga bo'lgan qiziqishini kuchaytiradi.

Kozulin A. (1996) pedagogik muhit va o'quv jarayoni munosabatlari bo'yicha olib borilgan tadqiqotlar ijobiy psixologik muhit ta'lim sifatining barqarorligini ta'minlashda muhim ekanligini ko'rsatgan.

Hayotiy misollari

Misol 1: Toshkent shahridagi maktablarning birida pedagogik jamoada ijobiy psixologik muhitni shakllantirish uchun muntazam psixologik treninglar va stressni boshqarish mashg'ulotlari tashkil etildi. Natijada, o'qituvchilarning ishga bo'lgan motivatsiyasi oshdi va o'quvchilarning akademik ko'rsatkichlari o'rtacha 15% ga yaxshilandi.

Misol 2: Samarqand viloyatidagi maktablardan birida jamoa a'zolari orasida hamkorlikni kuchaytirish maqsadida loyiha asosida ishlash yo'lga qo'yildi. Bu jarayonda pedagoglar o'zaro fikr almashish, yangi pedagogik metodlarni joriy etish imkoniga ega bo'ldilar. Natijada, ta'lim sifatida sezilarli o'zgarishlar kuzatildi va o'quvchilar o'rtasida ijtimoiy ko'nikmalar rivojlandi.

Misol 3: Qoraqalpog'istondagi ba'zi maktablarda rahbarlik uslubini demokratik tarzda o'zgartirish orqali pedagogik jamoada ishonch va hurmat muhitini yaratish boshlangan. Buning natijasida pedagoglarning stress darajasi pasaydi, ular orasida yangi pedagogik texnologiyalarni qo'llash ko'rsatkichlari oshdi, ta'lim jarayonining sifat ko'rsatkichlari yaxshilandi.

Ijobiy psixologik muhit nafaqat pedagoglarning kasbiy samaradorligini oshiradi, balki o'quvchilarning ta'lim olish sifatini ham sezilarli darajada yaxshilaydi. Ilmiy tadqiqotlar va amaliy tajribalar shuni ko'rsatadiki, pedagogik jamoada sog'lom psixologik muhit yaratish va uni qo'llab-quvvatlash orqali ta'lim muassasasining umumiy muvaffaqiyatiga erishish mumkin. Shu sababli, zamonaviy pedagogik texnologiyalar va psixologik xizmatlarning integratsiyasi ta'lim sifatini oshirishda muhim ahamiyatga ega.

XULOSA:

Xulosa qilib aytganda, ijobiy psixologik muhit ta'lim sifatining muhim omillaridan biri hisoblanadi. Sog'lom ruhiy muhit o'quvchilarning bilim olishga bo'lgan qiziqishini oshiradi, motivatsiyasini kuchaytiradi va shaxs sifatida rivojlanishiga yordam beradi. Shu sababli maktabda ijobiy psixologik muhitni shakllantirish pedagoglar, psixologlar va ota-onalarning muhim vazifalaridan biridir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Erikson E. H. – Childhood and Society. Norton, 1963.
2. Vygotskiy L. S. – Mind in Society. Harvard University Press, 1978.
3. Piaget J. – The Psychology of the Child. 1969.

4. G'oziev E. G. – Umumiy psixologiya. Toshkent, 2010.
5. Karimova V. M. – Bola psixologiyasi. Toshkent, 2013.
6. Myers D. G. – Psychology. New York, 2013.
7. Maktab psixologik xizmati va ta'lim psixologiyasi bo'yicha ilmiy maqolalar hamda metodik tavsiyalar.